

juni '41 het researchbureau van Handel, Nijverheid en Scheepvaart in een terugblik op de werking van de Distributiewet-1939,

'dat het vrijwel uitsluitend kleine overtredingen zijn die . . . in handen der Justitie worden gesteld. De procedure is omslachtig; daar de strafbare feiten als misdrijven worden beschouwd, is de bewijslast zwaar. De rechterlijke macht betoont zich in het algemeen huiverig om vrijheidsstraf op te leggen. Dit is tot op zekere hoogte te betreuren, aangezien van vrijheidsstraffen een veel krachtiger afschrikwekkende werking kan uitgaan dan van het opleggen van boeten, zulks te meer daar de hiervoor gestelde maxima zeer aan de lage kant zijn. Bij economisch belangrijke overtredingen stond dientengevolge de straf veelal in geen enkele verhouding tot het behaalde voordeel . . . In doorsnee is met de afdoening omstreeks een half jaar gemoed; gedurende deze periode kan de overtreder meestentijds (indien namelijk geen inbeslagneming van voorraden heeft plaats gehad) zijn strafbare handelwijze voortzetten in de vrijwel zekere wetenschap dat een eventuele veroordeling tegen de baten van het voortgezette misdrijf niet meer kan opwegen . . . In een recent geval werd een overtreding van de Huiden- en Lederbeschikking die een winst van tenminste f 25 000 had opgebracht, bestraft met een boete van f 50. Het spreekt vanzelf dat een dergelijke sanctie door de delinquent slechts kan worden beschouwd als een vriendelijke aanmoediging om op de ingeslagen weg voort te gaan.'¹

In die situatie trachtten Hirschfeld en Louwes verbetering te brengen, in de eerste plaats door een nieuw rechterlijk instituut in het leven te laten roepen: de in dit hoofdstuk reeds vermelde 'economische rechter'. Bij besluit van Hooykaas (die overigens in dat nieuwe instituut niet veel vertrouwen had²) en Hirschfeld³ werd bij de achttien rechtbanken die het land telde, een enkelvoudige Kamer ingesteld, gevormd door één 'economische rechter' die voortaan in 'strafzaken, rakende het economische leven', uitspraak moest doen, 'een en ander voorzover deze strafbare feiten tot de kennisneming van de rechterlijke macht behoren' (de 'tuchtrechtelijke' bevoegdheid van de prijsbeheersing werd dus niet aangetast). Die economische rechter kon een snelle procedure toepassen: hij werd bijvoorbeeld niet verplicht, schriftelijk vonnis te wijzen en hoger beroep was alleen mogelijk in gevallen waarin gevangenisstraf of een boete boven de tweehonderd gulden

¹ Dep. van handel, nijverheid en scheepvaart, afd. econ. onderzoek, researchbureau: 'De toepassing en handhaving der Distributiewet-1939' (6 juni 1941), p. 11, 14 (CNO, 8 h). ² Hooykaas zei in die tijd tegen een van Wimmers ambtenaren: 'Es sei Karl V und Napoleon nicht gelungen, die Niederländer zur Gesetzestreue zu erziehen und den Deutschen würde dies ebensowenig gelingen.' (brief, 20 mei 1942, van W. Seiffert aan Wimmer, *VuJ, HA Justiz*, 16 b) ³ VO 71/41 (*Verordeningenblad*, 1941, p. 297-301).